

Ключевые слова: жанр, повесть эпос, проза, художник, литературный род, литературный процесс, сюжет, нарратив, персонаж.

О. В. Руда (Харків)

УДК 821.161.2: 929 Баранович
ББК 83.3 4 УКР

Іспанські виміри художнього світу поетичної збірки «*Żywoty świętych*» Лазаря Барановича

У статті проаналізовано вияви впливу творів іспанських містиків св. Ігнатія Лойоли, св. Терези Авільської та св. Йоана від Хреста на художній світ поетичної збірки Лазаря Барановича «*Żywoty świętych*». Порівняльний аналіз здійснено на різних рівнях – формальному (духовні вправи як композиційний чинник окремих поезій) та змістовому (спільні мотиви у творах містиків і в поезії Лазаря Барановича). Розглянуто основні напрямки літературознавчої рецепції щодо впливу іспанської містики на українську культуру в цілому та на українське літературне бароко зокрема.

Ключові слова: бароко, Лазар Баранович, «*Żywoty świętych*», іспанська містика, св. Ігнатія Лойола, св. Терези Авільська, св. Йоан від Хреста, художній світ.

The influence of Spanish mystics' works in the artistic world of poetic collection by Lazar Baranovich «Żywoty świętych» are analyzed in the article. There are Saint Ignatius of Loyola, Saint Teresa of Ávila and Saint John of the Cross. The comparative analysis has different levels – formal (spiritual exercises as a composite factor of some poems) and semantic (common motifs in the works of mystics and the poetry of Lazar Baranovich). The main things of the literary reception concerning influence of Spanish mysticism in the all of Ukrainian culture and in Ukrainian baroque literature partially are considered.

Key words: baroque, Lazar Baranovich, «*Żywoty świętych*», Spanish mysticism, Ignatius of Loyola, Saint Teresa of Ávila, Saint John of the Cross, artistic world.

Епоха Бароко була багата на духовні пошуки. На думку Пурра, починаючи з Відродження, можна простежити «прагнення кожної нації обрати свій шлях, який би відповідав її духу, мові та релігії» [цит. за 11]. У цьому контексті цікавими є спостереження деяких дослідників (В. Вздурьської, С. Журавльової, архієпископа Ігоря Ісиченка) над впливом іспанської містики на українське літературне бароко, а також над спорідненістю іспанської та української духовності цього періоду.

Так, архієпископ Ігор Ісиченко простежує схожість між медитативними вправами о. Ігнатія Лойоли та східним досвідом «розумової молитви», а також між реформами св. Терези Авільської, її прагненням повернутись до джерел кармелітської духовності, та відновою монашества в православних країнах Східної Європи і Близького Сходу в XVI – XVII ст. [Ісиченко, 6]. Світлана Журавльова виявляє ознаки впливу іспанського містицизму в поезії свт. Іоана Максимовича, спираючись на ймовірність безпосереднього знайомства поета-агіографа зі спадщиною містиків, а також з книгою «*Żywoty świętych*» отця-єзуїта Петра Скарги [3]. Валентина Вздурьська, аналізуючи спільні мотиви української та іспанської містичної поезії XVI – XVII ст., доходить висновків, що йдеться не про літературні взаємовпливи, а «про незалежне одне від одного виникнення подібних явищ на певних етапах розвитку культур, обумовлене спільними витоками» – Святим Письмом і містичним богослов'ям [Вздурьська, 8].

Метою нашої статті є компаративний аналіз творів іспанських містиків («Духовні вправи» св. Ігнатія Лойоли [Лойола 2006], «Внутрішній замок» св. Терези Авільської [Тереза 2014], «Сходження на гору Кармель» і «Темна ніч» св. Йона від Хреста [Йоан від Хреста 2012]) та поетичної збірки українського поета-агіографа Лазаря Барановича «*Żywoty świętych*» [Baranowicz 1670] на мотивному і структурному рівнях.

«Духовні вправи» св. Ігнатія Лойоли увібрали в себе чималий досвід попередників. Зокрема, можна говорити про твори «Наслідування Христа» Томи Кемпійського, «Життя Христа» Лудольфа Саксонського, «Книга вправ» абата Сінероса Монтсератського як про

джерельну базу книги св. Ігнатія Лойоли. Штефан Кіхле, автор біографічного нариса про святого, наголошує на тому, що головною метою духовних вправ слід вважати поглиблення стосунків людини з Богом через роздуми, споглядання і молитву [Літанія: 87]. Книга вправ побудована як практичний посібник для духівників і реколектантів. Як зауважує Віллі Ламберт SJ, «під час читання книги складається враження про сухі та схематичні реколекції. Іноді її порівнюють з книгою рецептів, оскільки і там, і там ситими стаємо не від прочитання порад, а від приготованого» [Lamberit 1670: 32 – 33].

Схематизм виявляється насамперед в однаковому розташуванні етапів кожної духовної вправи: прийняття пози, молитва перед початком, читання відповідного певному тижню реколекцій уривка зі Св. Письма, уявлення біблійної сцени, ототожнення себе з дійовими особами, прикінцева молитва, записи спостережень над собою.

Аналіз композиції окремих агіографічних віршів Лазаря Барановича зі збірки «*Żywoty świętych*» дає підстави говорити про їхню спорідненість з побудовою духовних вправ. Звісно, на відміну від св. Ігнатія Лойоли, Лазар Баранович керується насамперед особливостями канону східного типікону: біблійні події в межах поетичного циклу про земне життя Ісуса Христа він розташовує не за євангельським розвитком подій, як це робить св. Ігнатій Лойола, а відповідно до церковного календаря.

Однак вірші об'єднуються між собою в цикл не тільки за тематичною схожістю, але й за композиційною. Для прикладу розглянемо побудову кількох агіографічних поезій із циклу «*O pierwszym żywocie Świętym nad Świętych, Który o Sobie: Ja jestem żywot*». Так, поезія «*O Obrezaniu Panskim*» побудована на основі двох біблійних подій (обрізанні Христа та наданні Йому імені Ісус), коротко описаних євангелістом Лукою: «Коли ж виповнились вісім день, щоб обрізати Його, то Ісусом назвали Його, як був ангел назвав, перше ніж Він в утробі зачався» [1: Лк. 2:21]. Показово, що Лазар Баранович спирається саме на цей стих як матеріал для поезії, а не на зачало, яке читається в день Обрізання Господнього і яке містить, крім цього, сюжет про юного Христа в Єрусалимському храмі, а також Заповіді Блаженства.

Натомість поет пропонує читачеві зосередитись лише на спасительному сенсі обрізання Господнього та імені Ісуса. Такий відбір матеріалу повністю збігається з деякими настановами св. Ігнатія Лойоли, які стосуються четвертого тижня духовних вправ. Пропонуючи серед інших тем сюжет про обрізання, святий Ігнатій виділяє три пункти для споглядання і розважання під час реколекцій: «*Пункт перший*. Дитя Ісуса обрізали. *Пункт другий*. «Назвали Його Ісус – ім'я, що надав був ангел, перше, ніж Він зачався в лоні». *Пункт третій*. Дитя повернули матері, яка страждала, побачивши кров, що текла з ран її Сина» [Лойла 2006: 101].

Перший і третій пункти, запропоновані святим Ігнатієм, суголосні першому віршеві поезії «*O Obrezaniu Panskim*», побудованому довкола концепту крові: кров, яку Христос проливає на восьмий день від народження під час обряду обрізання, поет трактує як початок заколєння Агнця і вказує на те, що цей процес жертвопринесення завершиться також кров'ю, яку символічно уособлюють образи саду, стовпа і хреста. Об'єднує Христове кровопролиття в дитячому і в дорослому віці їхнє спасительне призначення: Христос «для нас, людей, і для нашого спасіння зійшов з небес, і тіло прийняв від Духа Святого і Марії Діви, і став чоловіком» (четвертий член Символу віри) [З вірою і любов'ю. Молитовник 20104: 7].

Тема другого пункту ігнатіанських роздумів дослівно взята з Євангелія та розгорнута в наступних двох віршах поезії Лазаря Барановича «*O Obrezaniu Panskim*» («*Imie IEZVS zbawienne*» та «*Do imienia Zbawiciela*»). Проте поет у цій частині не розмірковує над біблійними словами, а одразу пропонує читачеві надійний шлях до спасіння – Ісусову молитву. Парадоксальним чином Лазарю Барановичу вдається поєднати роздуми про спасительний зміст Ісусового імені, характерні для східної духовності, літанію до Ісусового імені, поширену в західному християнстві, та навіть античний образ Фенікса. Переважають, проте, у цих віршах молитовні звернення до Господа з проханням про спасіння як від імені всіх людей, так і від власного імені.

Коротка літанія, якою завершується вірш «*Imie IEZVS zbawienne*» («*Imie te IEZVS Pokarmem Głodnemu, / IEZVS Napoim śłodkim Pragnącym. / IEZVS Choremu pewne Vzdrowienie, / IEZVS Smętnemu pewne Pocięzene. / IEZVS Umarłym od grobu Powstanie, / Vmrzemy wżyfcy,*

wszystkich Wskrzesz nas Panie» [13: арк. 20] [тут і далі в посиланнях на збірку «*Żywoty świętych*» збережено особливості авторського правопису, – О. Р.]), перегукується як з традиційною Літанією до Пресвятого Імені Ісусового (для порівняння: «Сину, Відкупителю світу, Боже, помилуй нас!» [9] та «...*JEZVS Umarłym od grobu Powstanie, / Vmrzemy wsfyfcy, wszystkich Wskrzesz nas Panie»* [Baranowicz 1670: 13: арк. 20]), так і з одним із житій, написаних о. Петром Скаргою, «*Żywot Świętego Świętych Pana naszego Jezusa Chrysta a zwłaszcza o Jego obrezaniu i oktawie narodzenia, i o nowem lecie*». Вплив книги «*Żywoty Świętych*» о. Петра Скарги на поетичну збірку Лазаря Барановича з однойменною назвою заслуговує на окреме дослідження, проте принагідно зауважимо, що автор-єзуїт в статті до свята Обрізання Господнього, як і Лазар Баранович, зупиняється на спасительному сенсі Ісусового імені: «*Będzie tobie JEZUS... w smutku pocieszeniem, w ucisku wybawieniem, na wojnie zamkiem, w pgonieniu ucieczką, w posy strażą, w drodze błędnej wodzem, w potopie portem, we wszystkich przygodach obroną, a nakoniec przy śmierci pociechą, i przy ostatniej godzinie wieczną zapłatą*» [15: 22]. Окрім цього, цілком імовірно, що саме через запозичення з книги о. Петра Скарги, який належав до ордену єзуїтів, поет переймає і характерний автору досвід ігнатіанської духовності.

Останній вірш «*Zbawicielowi to kozdy niech mowi*» в поезії «*O Obrezaniu Panskim*» Лазаря Барановича взагалі побудований як особиста молитва про власне спасіння з короткими роздумами про неможливість спастись без Христа і Його імені. На противагу образів Агнця, призначеного на заколення, яким розпочиналась поезія, наприкінці з'являється образ Пастиря, якого поет просить про турботу за всіх, хто шукає Господа. Зауважмо, що поєднання роздумів і молитви – характерна риса духовних вправ св. Ігнатія Лойоли, на яку поет орієнтується в більшості агіографічних віршів.

Ще одна поезія з циклу про земне життя Христа – «*O Krzszeniu Panskim*» – розвивається на основі біблійної події («*Krzscićsie przychodzi do Świętego Jána, / Pan Christus nago v Rrzeki Jordaná*» [13: арк. 22]) через детальний опис місця дії (річки Йордану) і біблійної особи (Йоана Хрестителя) до узагальнених роздумів про значення Христового хрещення. Така композиція суголосна настановам св. Ігнатія Лойоли щодо основних етапів духовних вправ. Зокрема, для розважання (дискурсивної мисленної молитви, яка побудована на використанні розумових здібностей) святий Ігнатій часто пропонує витворювати в уяві певне місце: «...таке витворення полягатиме у тому, що ясно і чітко уявимо собі місце, де відбулася подія, яку хочемо споглядати, приміром, храм або гору, де перебуває Ісус Христос чи Пресвята Діва, відповідно до теми розважання» [10: 46]. Після відтворення місця святий Ігнатій радить звернутись до Господа з проханням, відповідним для теми розважання. Під час відтворення в уяві певних біблійних осіб, слід «дивитися на них, споглядати їх і з усією можливою пошаною та благоволінням прислужувати їм у їхніх потребах так, наче ми там справді присутні. Опісля ж заглибитись у роздуми, щоби почерпнути з цього якусь користь» [Лойла 2006: 63].

Лазар Баранович в поезії «*O Krzszeniu Panskim*» використовує (свідомо або під впливом інших творів) духовні настанови св. Ігнатія Лойоли, часто, але меншою мірою, ніж зазвичай вдаючись до принципів концептивної поезії. Так, річка Йордан уявляється поету гостиною, яка з вдячністю приймає в собі Христа, а Голос з Неба повинен спонукати до більшої старанності в поведінці з Гостем: «*Jordán Wielkiego Goscia ma v siebie. / Zayzrzq Jordanu tego szczęscia w Niebie. / Aby go Jordan z ochotq przyjmował, / Czy Syn? Bog Ociec z Nieba intonował*» [Baranowicz 1670: арк. 22]. Розважаючи над особою Йоана Хрестителя, Лазар Баранович зосереджується насамперед на його смиренні, підсумовуючи: «*Ze ręką do Nog Panskich się zniżyła, / Przeto nad Głowę Panską wywyfzylá*» [13: арк. 23]. Якщо для Йоана Хрестителя Йорданська вода стала втамуванням спраги («*Ján się w Pustyni bawił suchotami, / Na Jordanie się odwilża wodami*» [Baranowicz 1670: 3: арк. 23]), то для самого поета вона – очищення від гріхів: «*Jordanską wodę gdy Pan na mię leie, / Czarny grzechami nad snieg wybieleie*» [Baranowicz 1670: арк. 23].

Другу частину вірша під назвою «*Jordan rzeka omyła Człowieka*» на противагу першій поет повністю будує на основі концепту води, використовуючи як художній матеріал не лише образну систему свята Хрещення Господнього (образи Йордану, Івана Хрестителя), але й інші євангельські образи, пов'язані з концептом води (крові, сліз тощо). Серед останніх, зокрема, кров немовлят, які загинули з наказу Ірода, ловецькі ситі учнів, слюзи Марії Магдалени.

Загалом можемо резюмувати, що віршовий цикл Лазаря Барановича «O pierwszym żywocie Świętym nad Świętych, Który o Sobie: Ja jestem żywot» своєрідно поєднує в собі як засади духовних вправ св. Ігнатія Лойоли, так і особливості концептивної поезії. Такий формально-змістовий синтез дозволяє автору досягнути подвійної мети: надати книзі душепастирського характеру та водночас не позбавити її естетичної виразності. Цю тезу підтверджують також слова зі збірки: «*Co do Czytania tylo się podáło, / Coby Zbawieniu Dufz náfzych przyftáło*» («Do czytelnika») [Baranowicz 1670: арк.6] та «*Moy Język piorem prędkiego pifárza, / Co raz tym więcey mądrosci przyfpárza*» («O Spotkaniv Panskim od Symeona Sprawiedliwego») [Baranowicz 1670: арк.28].

Прп. Тереза Авільська відома як реформаторка Кармелю та Вчитель Західної Церкви. Її вчення викладене у творах «Книга мого життя», «Шлях до досконалості» та «Внутрішній замок». Як зауважує Дж. Омен, «праці св. Терези мають практичний і описовий, а не теоретичний і пояснювальний характер. В них містяться цінні психологічні інтуїції, взяті з особистого досвіду та зі спостережень за поведінкою інших» [Омэн 1994]. Показово, що головні тези Терезиних творів близькі традиціям східного монашества. Архієпископ Ігор (Ісіченко) пояснює таку суголосність особливостями аскетичного пошуку прп. Терези, її прагненням повернутись «до джерел кармелітської духовності, до первісної суворості уставу. А отже – до близькосхідних витоків ордену, так тісно пов'язаних із візантійською та сирійською традицією» [Ісіченко1999: 5]. Дослідник також висловлює впевненість у тому, що твори прп. Терези читались у колах митрополита Петра Могилы та єпископа Лазаря Барановича.

Цю тезу підтверджує і порівняльний аналіз творів прп. Терези та поетичної збірки «Żywoty świętych» чернігівського владики. Позаяк кармелітська духовність, яку відроджувала прп. Тереза, за своєю суворістю та принципами досягнення досконалості схожа зі східним монашеством, то це створює труднощі у відокремленні духовних джерел тих агіографічних віршів Лазаря Барановича, в яких йдеться про пустельників і монахів. Проте з огляду на чисельність видань творів прп. Терези Авільської польською мовою та латиною протягом XVII ст. (243 видання) та в цей же час брак популярних видань про східне монашество можемо припустити, що увага поета до аскетичного шляху святих, їхнього молитовного життя перейнята насамперед з творів прп. Терези. Крім цього, звісно, незмінним орієнтиром у багатьох віршах залишається однойменна книга о. Петра Скарги, хоча життєписи східних монахів у ній представлені меншою мірою, ніж інших святих.

Найбільшою чеснотою, на думку прп. Терези, слід вважати послух. Навіть написання книги про молитву вона визначає як «завдання, покладене на мене силою послуху» [Тереза 2014: 29]. В агіографічному циклі Лазаря Барановича «O świętych pvtelnikach y zakonnikach wuznawcach y innych sprawiedliwych» послух стає не лише характерною рисою багатьох образів, але й частиною концептивної гри. Так, вустами прп. Антонія Великого поет висловлює думку, що диявола може перемогти лише покірна людина: «*Widziál Antoni, że szátan na swiećie / To tylo czynim na lud sieći plećie; / Pytál się: komu sieć czárta nie fzkodzi? / Odpowiedziáno, kto Pokornie chodzi*» [Baranowicz 1670: 13: арк.332].

Не менш важливим для досягнення досконалості, переходу з однією оселі в іншу у внутрішньому замку душі є смирення. Прп. Тереза радить «звертати свій погляд на Христа, наше найвище добро, і на його святих» для того, щоб учитись у них справжньому смиренню [Тереза 2014: 41]. Крім цього, реформаторка Кармелю зізнається, що читання книг про святих приносило їй велику втіху та надихало на славослів'я. Схожу позицію простежуємо і в Лазаря Барановича, який навіть за епіграф до поетичної збірки бере слова зі 150-го псалма «Хваліть Бога у святих Його». Переїмати чесноти святих автор пропонує і царевичу Федору Олексійовичу, поетичне послання до якого подано на початку книги, і читачам, і навіть самому собі. Особливо поет виділяє святих, які були монахами, називаючи їхнє життя ангельським: «*Wielbim was Swieći, żeście Zakonńiki, / Życ nauczyl, iak Anielskie fzyli*» [Baranowicz 1670: арк.334]. Смиренним проханням святих про вибачення за сміливість у написанні книги завершується поетична збірка «Żywoty świętych»: «*Dziwny Bog w Świętych iego Cuda chwále, / Na modły wáfze Swieći spufzczam cále. / O też tu miłość profze Czytelnika, / Niebyłem godzien rozwiázac rzemyka / Świętemu: á ia y pifálem smiele / Onim, grzezfylem na Dufzy y cielem*» [Baranowicz 1670: арк.408].

Молитву прп. Тереза називає брамою внутрішнього замку. Вона зауважує, що мисленна молитва має переважати над усною, незважаючи на потік думок, який може вирувати в голові під час молитви, і в жодному випадку не залишаючи розпочатої духовної справи, щоб не догодити в такий спосіб дияволу. На думку Лазаря Барановича, хрест і молитва – головні елементи духовної боротьби прп. Антонія Великого: «*Kazał się Krzyża trzymać u Midlitwy, / Ják nauostrzeysey broni do tey bitwy*» [Baranowicz 1670: арк.332]. Молитву Феодосія-пустельника поет вводить у складну гіперболічну конструкцію, в якій благочестиве життя Феодосія вивищується над природою пустелі: «*Nie ták wniey lube było Ptáfzqł Pienie, / Jako do Boga Świętego Modlenie*» [Baranowicz 1670: арк.333]. Не раз автор звертається до святих про їхню молитву та заступництво перед Богом: «*Zmyi Modły twemi Oycze nasze grzechi, / Rącz spuścić ná nás duchowne pociechi*» (до Пахомія Великого) [Baranowicz 1670: арк.361], «*Správ to Modlámi Jeronimie swemi, / Niech u my swiećim z Gwiazdami wafzemi*» (до Єронима Стридонського) [Baranowicz 1670: арк.365].

Вчення прп. Терези Авільської тісно взаємопов'язане з її послідовником св. Йоаном від Хреста, автором трактатів «Сходження на гору Кармель» і «Темна ніч», зосереджених на темі прямуванні душі до Бога. Цікаво, що обидва трактати є своєрідними коментарями до вірша св. Йоана під назвою «Темна ніч», в якому алегорично зображено душу, що тікає вночі до свого Милого – Бога, орієнтуючись у темряві лише на «племінь в серці» [Йоан 2012: 80]. Фактично головною темою трактатів є відмова від задоволення жадань. Як у прп. Терези зовнішні мури замку уособлюють тіло, а внутрішній замок – душу, так у св. Йоана «перебування душі у тілі нагадує ув'язнення в темному, тісному приміщенні» [Йоан 2012 : 93]. Звільнення від тілесного, чуттєвого є одним з етапів на шляху до злуки з Богом.

В агіографічних віршах Лазаря Барановича тема тілесного є однією з найбільш поширених. Так, в поезії «О Narodzeniú Panskim», акцентуючи увагу на двох природах Ісуса Христа – Божій і людській – і використовуючи образну систему різдвяного сюжету, автор створює метафори тіла-худобини і тіла-коня. В першому випадку він наголошує на необхідності покори, в іншому – на потребі слідувати Христу. З проханням дарувати тілесну чистоту поет звертається до Богородиці: «*Twoiey Czystości wdział ciáhu temu, / Jak Ciało dalaś Słowu Wcielonomu: / Tak ciełefnego nic mię ni zaleci, / Ciełefne grzechi będą miał za smieci*» [Baranowicz 1670: арк.11]. В поезії «О Spotkaniú Panskim od Symeona Sprawiedliwego» тілом метонімічно названо людську природу Христа: «*...Słowo Boże w świecie Ciałem stało, / Z Bożstwa u Ciała iak zLiter fkladáło*» [Baranowicz 1670: арк.28]. Натуралізм у циклі «Snop męki Krola Bolesci Iezvsa Christvsa (Tragædią Wielkopiątkową Wystawiony)» покликаний не лише викликати співпереживання та співчуття читача, але й наголосити на перемозі Христа над смертю.

Отже, однією з характерних ознак художнього світу поетичної збірки Лазаря Барановича «Żywoty świętych» є використання літературної спадщини іспанських містиків, поєднання східних і західних духовних джерел. У віршах, побудованих на біблійному матеріалі, простежуємо структурну схожість з духовними вправами св. Ігнатія Лойоли. Натомість вірші, в центрі яких – життєписи святих, розвиваються довкола тем, характерних для всіх іспанських містиків, – здобуття християнських чеснот, молитовне життя, шлях до досконалості та «злуки з Богом». Перспективним видається глибший компаративний аналіз іспансько-українських літературних зв'язків як в поезії Лазаря Барановича, так і у творчості інших поетів епохи Бароко.

Література: Біблія 2002: Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту : [Із мови давньоєврейської та грецької на українську дослівно наново перекладена проф. І. І. Огієнком – митрополитом Іларіоном]. – К.: Укр. Біблійне т-во, 2002. – 1375 с.; Вздурська В. Р. Провідні мотиви європейської містичної поезії XVI–XVII ст. в українській та іспанській літературах / В. Р. Вздурська // Магістеріум: зб. наук. ст. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005. – Вип. 21: Літературознавчі студії. – С. 3 – 8.; Журавльова: Журавльова С. Із заходу на схід: вплив іспанських містиків на українське поетичне бароко [Електронний ресурс] / Світлана Журавльова // Богословський портал. – Режим доступу: http://theology.in.ua/ua/bp/theological_source/art/50969/; З вірою і любов'ю / Молитовник православної родини з Псалтирем [вид. четверте]. – Харків-Київ-Львів: ПВ «Святогорець», 2010. – 575 с.; Ісіченко: Ісіченко І., архієпископ. Духовність Ігнатія Лойоли і релігійна культура України // архієпископ Ігор Ісіченко // День. – 1999. – № 234. – 17 грудня. – С. 21.; Ісіченко: Ісіченко І., архієпископ. Літературна

спадщина св. Терези Авільської в рецепції православної книжності / архієпископ Ігор Ісіченко // Наукові записки НаУКМА. – К., 2001. – Т. 124. Філологічні науки (Літературознавство). – С. 3–10.; *Йоан: Йоан від Хреста*, св. Сходження на гору Кармель. Темна ніч / св. Йоан від Хрест; з англ. пер. А. Маслюх. – Львів: Свічадо, 2012. – 656 с. – (Ігнатіянська серія); *Кихле*: Кихле Ш. Ігнатій Лойола. Учител ь духовности: Пер. с нем. / Штефан Кихле. – М.: Истина и Жизнь, 2004. – 208 с.; *Літанія*: Літанія до Пресвятого Імені Ісусового [Електронний ресурс] / Католик. – Режим доступу: <http://katolyk.org.ua/doboga-syna/102028-2012-10-22-14-07-49.html>; *Лойола*: Лойола І., св. Духовні вправи / св. Ігнатій Лойола; з англ. пер. А. Маслюх. – Львів: Свічадо, 2006. – 248 с. – (Ігнатіянська серія); *Омэн*: Омэнн Дж. Христианская духовность в католической традиции [Электронный ресурс] / Джордан Омэнн; пер. с англ. Н. Вакуленко. – Рим-Люблин: Изд-во Святого Креста, 1994 // Библиотека Якова Кротова. – Режим доступа: http://krotov.info/library/15_o/me/omen_00.html; *Тереза*: Тереза з Авілі, св. Внутрішній замок / св. Тереза з Авілі; з англ. пер. А. Маслюх. – Львів: Свічадо, 2014. – 260 с. – (Ігнатіянська серія); *Baranowicz L. Apollo Chrześcijański opiewa żywoty świętych. Z chwyłą ich cnoty vcho skłón z ochoty / Lazarz Baranowicz.* – К.: Києво-Печерська друкарня, 1670. – 404, 14 s.; *Lambert: Lambert W., SJ. Słownik duchowości ignacjańskiej / Willi Lambert SJ; przekład Olga Fendrych.* – Kraków: Wydawnictwo WAM, 2001. – 208 s.; *Skarga: Skarga P., ks. Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu / ks. Piotr Skarga.* – Т.1. – Kraków: Wydawnictwo księży jezuitów, 1933. – 564 s.

Руда Е. В. Испанские измерения художественного мира поэтического сборника Лазаря Барановича «Жыwoty świętych»

В статье проанализированы следы влияния произведений испанских мистиков св. Игнатия Лойолы, св. Терезы Авильской и св. Иоанна от Креста на художественный мир поэтического сборника Лазаря Барановича «Жыwoty świętych». Сравнительный анализ проводится на разных уровнях – формальном (духовные упражнения как композиционный фактор отдельных поэзий) и содержательном (общие мотивы в произведениях мистиков и поэзии Лазаря Барановича). Рассмотрены основные направления литературоведческой рецепции по поводу влияния испанской мистики на украинскую культуру в целом и на украинское литературное барокко в частности.

Ключевые слова: барокко, Лазарь Баранович, «Жыwoty świętych», испанская мистика, св. Игнатий Лойола, св. Тереза Авильская, св. Иоанн от Креста, художественный мир.

Тетяна Скуратко, к. філол. наук (Тернопіль)

ББК 83.3 (4УКР)

УДК 821.161.2

Новаторство поетичної драматургії Івана Драча

У статті проаналізовано ідейно-естетичні пошуки Івана Драча в жанрі поеми, з'ясовано типологічну специфіку жанрової природи поем автора, їх значення в літературному процесі новітньої доби, окреслено художній наратив драматичних поем митця. Ліро-епос І. Драча розглядається в контексті розвитку української поезії ХХ століття.

Ключові слова: жанр, драматична поема, ліро-епічний наратив, метафоричність, поетика, теоретичний дискурс, хронотоп, образ, сюжет, ліричний герой, художній дискурс, шістдесятництво.

Skuratko T.M. Innovation of Poetic Drama by Ivan Drach.

The article investigates conceptual and aesthetic quest of Ivan Drach in the genre of the poem, elucidates typological nature of the specific genre of his poems by their importance in the literary process of the modern era, and outlines the artistic narration of dramatic poems by Ivan Drach.

Keywords: genre, dramatic poem, lyric-epic narrative, metaphor, poetics, theoretical discourse, time-space, image, story, lyrical hero, artistic discourse of the Sixties.

Помітним явищем української літератури стали драматичні поеми І. Драча. Вони виростили з його лірики і кінодраматургії, синтезувавши в собі жанрову матрицю драми, ліро-епічної поеми та деякі прикмети кінодраматургії, зокрема нанизування подій, чим досягається епічна панорамність у змалюванні світу, кінематографічні прийоми наративу: лаконічність діалогу, сегментизація дії через лаконічні сцени, ліричні відступи, перебивка кадрів О. Довженка та ін. Драматичні поеми І. Драча («Дума про Вчителя» (1982), «Соловейко-Сольвейг» (1982), «Зоря і